

ОСОБЛИВОСТІ РЕКОНСТРУКЦІ ПРИБЕРЕЖНИХ ЗОН

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається значення прибережних територій у містах, які, будучи цінними рекреаційними зонами, сприяють екологічній рівновазі та сталому розвитку міського середовища. Зазначається, що ці території слугують зв'язуючим елементом між природними та антропогенними ландшафтами, маючи високу привабливість для туристичної та господарської діяльності. Описано два підходи до визначення меж прибережних зон — механічний та аналітичний, де перевага надається аналітичному, що враховує широкий спектр екологічних та урбаністичних факторів.

Ключові слова: прибережні зони, міське середовище, реконструкція, розвиток,

Abstract

The article examines the importance of coastal areas in cities, which, being valuable recreational areas, contribute to ecological balance and sustainable development of the urban environment. It is noted that these territories serve as a connecting element between natural and anthropogenic landscapes, having a high attractiveness for tourist and economic activities. Two approaches to determining the boundaries of coastal zones are described — mechanical and analytical, where preference is given to analytical, which takes into account a wide range of ecological and urban factors.

Key words: coastal zones, urban environment, reconstruction, development,

Вступ

Повсякденне життя людини тісно пов'язане з містом та його середовищем, яке складається з різноманітних елементів, що відрізняються за своїми характеристиками та функціями: житлових районів, громадських та комерційних центрів, виробничих і промислових зон, парків, бульварів, набережних, транспортних артерій тощо. Обов'язковою частиною будь-якого міста, яке має водні об'єкти, є прибережні території [1].

Прибережні території є однією з найбільш цінних рекреаційних зон у будь-якому місті, що повинні забезпечувати комфорт як для місцевих мешканців, так і для туристів. Сьогодні ці території мають важливе значення для підтримки екологічної рівноваги та сталого розвитку міст. Вони є важливою частиною міського середовища, оскільки виступають контактною зоною між природним і антропогенним ландшафтами. Транзитні «зелені коридори», які з'єднують житлові райони та громадські простори з водними об'єктами, створюють умови для покращення міського середовища.

Результати дослідження

Повсякденне життя людини нерозривно пов'язане з містом та міським середовищем, що складається з безлічі компонентів, різних за своїми властивостями та функціями: житлової забудови, громадських та ділових центрів, виробничих та промислових об'єктів, парків, бульварів, набережних, транспортних магістралей тощо. Складовою будь-якого міста, що має у своїй структурі водний об'єкт, є прибережні території.

Термін «прибережна територія» або «прибережна зона» був введений Європейською Комісією і визначається як область, в якій особливо інтенсивно відбувається взаємодія людини з навколишнім середовищем [2].

Кожна прибережна зона є складним і багатогранним об'єктом, що охоплює соціальні, економічні, екологічні та географічні аспекти. Прибережні території володіють високою привабливістю, що спонукає до активної господарської діяльності, включаючи будівництво готелів, розвиток туристичної інфраструктури, а також зведення житлових і комерційних об'єктів. Це викликало необхідність вивчення потенціалу прибережних зон для забезпечення їх сталого і комплексного розвитку.

Для комплексного дослідження організації прибережних територій у містах важливо визначити їхні

межі. Існує два підходи до визначення цих меж: механічний та аналітичний. За механічним підходом межа прибережної території визначається через певну відстань, що відповідає зміні природного ландшафту річки, що обумовлено різними чинниками. Водночас аналітичний підхід передбачає врахування різноманітних параметрів, таких як рельєф, клімат, водність річки, геологічна структура берегів, міський каркас та інші фактори. Порівнюючи ці два підходи, можна зробити висновок, що аналітичний метод є більш повним, оскільки враховує ширший спектр критеріїв.

Отже, в межах аналітичного підходу межі прибережної території визначаються через антропогенні елементи, кордони урбанізованого каркасу або природні особливості рельєфу. При цьому прибережна територія розглядається як унікальна підсистема, що є частиною урбанізованого середовища міста, де активно взаємодіють люди та навколишнє природне середовище. Розширення міських територій та розвиток технологій перетворення природи призвели до звичного явища зміни ландшафтів міста й його оточення. Останнім часом ця взаємодія між природним та штучним середовищем набуває форми посилення тиску міської забудови на природні компоненти, зокрема на прибережні території, що призводить до нераціонального використання берегових зон, деградації зелених насаджень та інших негативних наслідків. Тому наразі важливо розробляти нові стратегії розвитку та організації прибережних територій.

За останні десятиліття в світі було здійснено численні проекти реконструкції. На місці колишніх промислових зон створюються культурні центри та університети, як це сталося в Сіднеї, Більбао та Гамбурзі, а також нові ділові райони, парки, рекреаційні зони та міські пляжі, як у Нью-Йорку, Торонто, Парижі та Шанхаї. У кожному з цих міст, враховуючи наявні умови та специфічні вимоги, було впроваджено індивідуальні підходи до організації простору прибережних територій.

В Україні є декілька прикладів реконструкції прибережних зон.

Реконструкція набережної «Циганка» у Тернополі (рис.1).

За задумом архітекторів ініціативи URBAN.te, набережна умовно розділена на сім основних зон: алея для прогулянок з виходом на пристань, рекреаційна зона, скейтпарк, головна площа з пірсом і фонтаном, пляж «Циганка» з рестораном, спортивна зона і територія пивоварні [3].

Унікальність оновленої набережної полягає в її повній інклюзивності — вона стала комфортною зоною відпочинку для всіх: підлітків, малих дітей і їхніх батьків, людей літнього віку та осіб з обмеженими можливостями. Нові велосипедні доріжки, які відокремлені від пішохідних зон зеленими насадженнями, дозволяють звільнити територію від потоку велосипедистів, що значно покращує культурно-соціальну функціональність та загальне призначення реконструйованої набережної.

Проект реконструкції занедбаної набережної Тернопільського ставу був реалізований у 2016 році і миттєво став основною прикметою цієї території, щодня привертаючи все більше відвідувачів, незалежно від погодних умов. Для того, щоб оновлена набережна максимально відповідала потребам її користувачів, архітектори активно співпрацювали з місцевими жителями при вирішенні основних функціональних питань нового громадського пляжу. Це дало проекту унікальність, інноваційний підхід до проектування та новий рівень гуманізму в ландшафтній архітектурі. Завдяки такій співпраці та врахуванню побажань громади, набережна «Циганка» отримала пристань для човнів, численні оглядові майданчики з чудовими краєвидами, скейт-парк, який давно очікували, фонтани, унікальні площі, амфітеатр, багато відкритих фотозон та майданчики для різноманітних видів відпочинку.

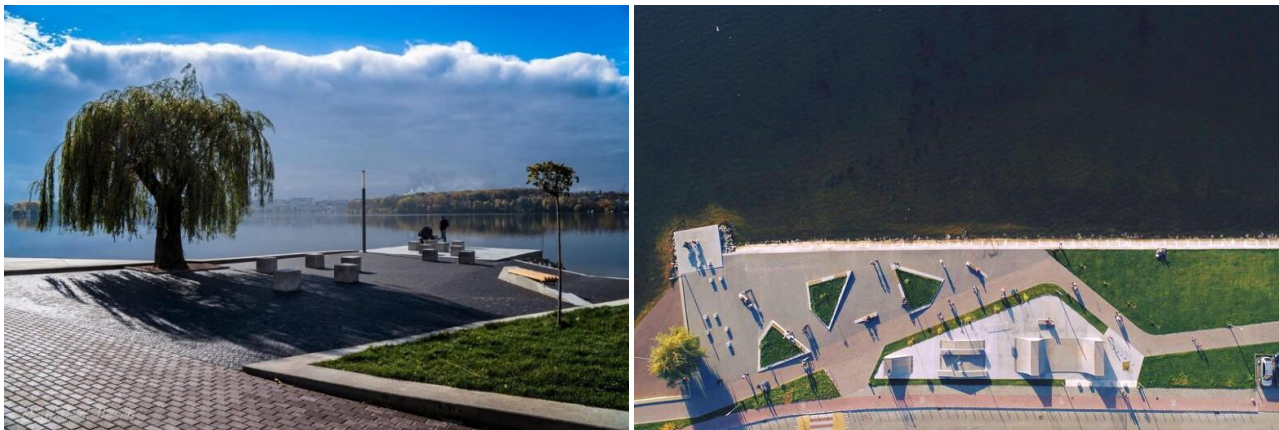

Рис.1. Набережна «Циганка», Тернопіль, 2016р. [3]

Реконструкція «Острів кохання» в м. Івано-Франківськ (рис.2).

В Івано-Франківську «Острів кохання» на міському озері отримує нове життя завдяки масштабній реконструкції, розпочатій у 2013 році. Проєкт включав впорядкування території, будівництво нових пішохідних доріжок, встановлення сучасного освітлення, облаштування зони відпочинку та зеленої зони. Задля покращення доступності до острова оновлено та зміцнено пішохідний міст, що веде до нього. Виконались зрізання аварійних дерев, розчистили зарослі кущів, покосили трави.

По центру острова зроблено квітник у вигляді серця, встановлені лавочки. По периметру острова розміщені ковани лавочки, у майбутньому острів прикрасять і кованими скульптурами, змінять перильну огорожу на мостуку.

Було повністю завершено роботи по освітленню острова: встановлено три опори освітлення на мості, був підсвічений з обох сторін сам міст, також усі основні дерева підсвічуються знизу, створюючи романтичну обстановку. Провели вертикальне планування і облаштування доріжок [4].

Рис.2. «Острів кохання», Івано-Франківськ, 2013р.[4]

Реконструкція водно-пейзажного парку «Саржин Яр» у Харкові (рис.3).

Реконструкція Водно-пейзажного парку «Саржин Яр» у Харкові, що відбувалася з 2017 до 2019 року, перетворила цей природний простір на популярне місце відпочинку для містян. Основну концепцію проєкту, розроблену харківською студією архітектури та дизайну SMB, спрямували на мінімальне втручання в природне середовище, зберігаючи природний ландшафт і додаючи сучасні елементи комфорту. Замість типових для парків урбаністичних елементів, тут зосередилися на облаштуванні доріжок, освітлення та зон для спокійного відпочинку, що дозволяє відвідувачам насолоджуватися природою, читати, займатися йогою або просто відпочивати у тиші [5].

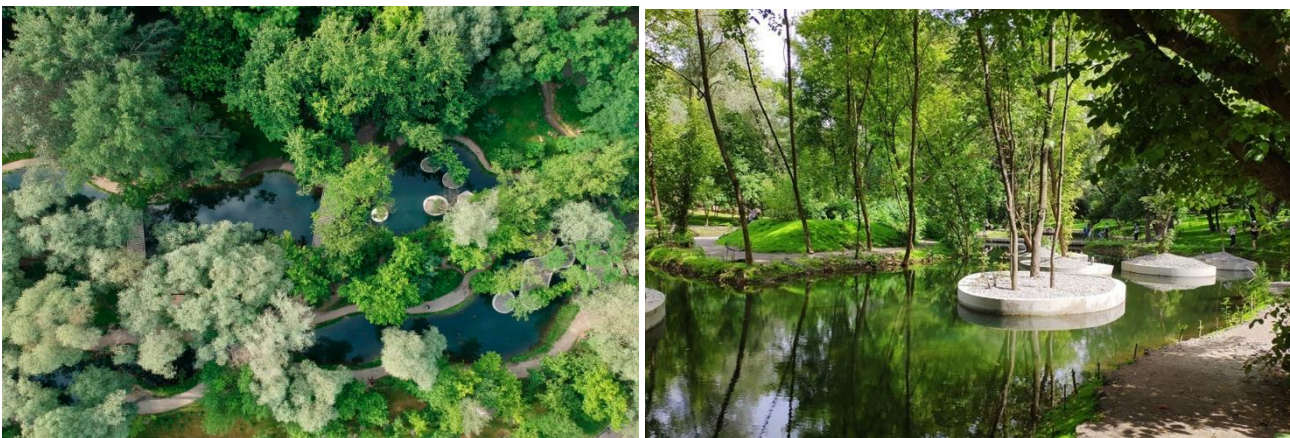

Рис.3. Водно-пейзажний парк «Саржин Яр», Харків, 2017р. [5]

У результаті реконструкції парк «Саржин Яр» став поєднанням сучасного міського ландшафту та природного середовища. Було створено нові зони для відпочинку, включаючи дитячі майданчики, місця для занять спортом і навіть облаштоване джерело з мінеральною водою. Було сформовано нову

систему озер зі струмків за допомогою дамб. При цьому використовували виключно екологічні рішення: глиняне дно, береги з вербових кілків, доріжки з гранвідсіву. І за словами архітекторки ці рішення добре показали себе на практиці. На невеликих острівцях посеред озер вдалося зберегти дерева. Крім того, у парку збудували 3,5-кілометрове велоколо з двома велоостакадами між крон дерев. Реконструкція передбачала поліпшення інфраструктури, але з мінімальними втручаннями в природу, зберігаючи автентичність місця, яке є важливим екологічним об'єктом.

Після реконструкції парк став ще більш популярним серед харків'ян, адже він тепер підходить для різних видів дозвілля — від прогулянок і активних видів спорту до тихого відпочинку на природі. Тим часом у 2023 році в міській раді з'явилися пропозиції щодо забудови 10% території парку для створення багатофункціонального комплексу з офісними приміщеннями, конференц-залами та зонами для відпочинку. Цей проєкт викликав значний спротив серед громадськості, оскільки він передбачає вирубку частини дерев та втручання в природний ландшафт.

Висновки

Прибережні території відіграють ключову роль у формуванні комфортного та екологічно збалансованого міського середовища. Їх правильне використання сприяє покращенню якості життя мешканців, розвитку рекреаційної та туристичної інфраструктури, а також збереженню природних ландшафтів. Аналіз прикладів реконструкції прибережних зон в Україні показує, що комплексний підхід до їх організації, врахування думки громади та екологічно дружні рішення здатні перетворити занедбані зони на сучасні простори для відпочинку. Проте зростаючий тиск урбанізації вимагає розробки стратегій, що враховують як потреби розвитку міста, так і збереження природних компонентів. Тому для забезпечення сталого розвитку прибережних територій необхідно збалансувати інтереси всіх сторін та впроваджувати екологічні принципи, щоб уникнути негативного впливу на навколишнє середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Комплексний розвиток прибережних територій. URL: <https://construction.gutman.com.ua/kompleksnij-rozvitok-priberezhnoji-teritoriji/>
2. The Situation in Europe's Coastal Zones. URL: <http://europa.eu.int/comm/environment/iczm/situation.htm>
3. Ukrainian Urban Awards 2019: гран-прі за проєкт реконструкції набережної «Циганка» у Тернополі. URL: <https://royaldesign.ua/ru/ukrainian-urban-awards-2019-gran-pr-za-proekt-rekonstrukts-naberejno-tsiganka-u-ternopol.bXnkb/>
4. У Івано-Франківську реконструюють «Острів кохання». URL: <https://www.mvk.if.ua/news/22917>
5. Екологічне рішення від Харкова. Саржин Яр: як інтегрувати природу в міське середовище. URL: <https://dnister.in.ua/articles/153184/ekologichne-rishennya-vid-harkova-sarzhin-yar-yak-integrivati-prirodu-v-miske-seredovische->

Ратинська Валерія Леонідівна - студентка групи БМ-22б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: valeryratunska@gmail.com

Чумак Юлія Юрївна - студентка групи БМ-22б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: aleco1772280@gmail.com

Рундюк Світлана Володимирівна - кандидатка технічних наук, доцент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: rundyuksv@gmail.com

Valeriia Ratynska - student of BM-22b group, faculty of construction, civil and environmental engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: valeryratunska@gmail.com

Yulia Chumak - student of BM-22b group, faculty of construction, civil and environmental engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: aleco1772280@gmail.com.

Svitlana Rundyuk — PhD, docent of Department of Construction, Municipal Economy and Architecture, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: rundyuksv@gmail.com